

Galvnieka atbildība galvenā parādnieka – fiziskas personas – maksātnespējas procesā

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Civillietu departamenta
2016. gada 16. jūnija
SPRIEDMUMS
Lieta Nr. C12183912
SKC–178/2016**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis referents V.Jonikāns

tiesnesis A.Keišs

tiesnese A.Vītola

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar atbildētāja [pers. A] kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 15.jūlija spriedumu AS „DNB banka” prasībā pret [pers. A] par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] AS „DNB banka” 2012.gada 20.jūnijā Daugavpils tiesā cēlusi prasību (ar vēlākiem precizējumiem) pret [pers. A], lūdzot piedzīt no atbildētāja parādu 5544,82 Ls, ko veido pamatsumma 5330,68 Ls, līgumiskie procenti 161,70 Ls un līgumsods 52,44 Ls, un tiesāšanās izdevumus, kā arī noteikt prasītājam tiesības saņemt likumiskos sešus procentus gadā no nesamaksātās pamatsummas līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai).

Prasības pieteikumā norādīts tālāk minētais.

[1.1] 2007.gada 24.maijā starp AS „DnB NORD Banka” (pēc nosaukuma maiņas – AS „DNB banka”) un [pers. B] noslēgts kredīta līgums par 10 100 EUR aizdevumu ar līguma darbības termiņu līdz 2022.gada 23.maijam. Ar 2008.gada 12.marta grozījumiem minētajā kredīta līgumā puses vienojās, ka [pers. B] tiek izsniegts papildu kredīts 6350 EUR.

[Pers. B] ir pasludināta par maksātnespējīgu no 2011.gada 14.novembra.

Starp prasītāju un atbildētāju [pers. A] 2008.gada 12.martā noslēgts galvojuma līgums, saskaņā ar kuru galvnieks apņemas pienākumu atbildēt prasītājam par maksājumu saistību pienācīgu izpildi, kas izriet no prasītājas un [pers. B] 2007.gada 24.maijā noslēgtā kredīta līguma un visiem tā grozījumiem, izņemot grozījumus par galvenā līguma ietvaros izsniedzamā kredīta maksimālā apmēra palielinājumu, jo par to galvnieka atbildība iestājas tikai pēc atbilstošu darījuma dokumentu parakstīšanas līdzēju starpā. Galvnieks uzņēmies no galvenā līguma izrietošās maksājuma saistības kā pats parādnieks un atteicies no tiesībām prasīt, lai banka ar piedziņu vispirms vēršas pie parādnieka.

Tika kavēti pamatsummas un procentu maksājumi no 2011.gada 15.augusta. Prasītāja atkāpās no kredīta līguma ar 2012.gada 18.aprīli. Parāds uz 2011.gada 14.novembri ir 9908,08 Ls, tostarp pamatsummas parāds 9693,94 Ls, procentu parāds 161,70 Ls un līgumsods 52,44 Ls.

Tā kā [pers. B] maksātnespējas procesā atgūti 4363,26 Ls, prasības summa tiek samazināta uz 5544,82 Ls, ko veido pamatsummas parāds 5330,68 Ls, procentu parāds

161,70 Ls un līgumsods 52,44 Ls.

[1.2] Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 5., 1278., 1286., 1587.pantu, 1652.panta 3.punktu, 1691., 1962., 1695., 1699.pantu, 1717.panta otro daļu, 1720., 1722., 1761., 1765., 1934., 1943.pantu un 1946.panta pirmo daļu.

[2] Ar Daugavpils tiesas 2013.gada 27.februāra spriedumu noraidīta AS „DNB banka” prasība pret [pers. A] par parāda piedziņu.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 15.jūlija spriedumu apmierināja daļēji prasību:

piedzina no atbildētāja prasītājas labā pamatparādu 5057,73 Ls, procentus 161,70 Ls par laiku no 2011.gada 15.augusta līdz 2011.gada 13.novembrim, līgumsodu 52,44 Ls par laiku no 2011.gada 15.augusta līdz 2011.gada 13.novembrim un tiesas izdevumus 525 Ls;

noteica sprieduma izpildē ieskaitīt fiziskas personas [pers. B] maksātnespējas procesā atgūtās un AS „DNB banka” samaksātās naudas summas;

noraidīja prasību daļā par pamatparāda 272,95 Ls piedziņu;

noteica AS „DNB banka” tiesības saņemt no atbildētāja likumiskos sešus procentus gadā no pamatparāda summas 5057,73 Ls par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai);

piedzina no atbildētāja valsts labā ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 10,55 Ls.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Apstākļi, vai kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka un kādā veidā to darījis, neietekmē kreditora tiesības saņemt neizpildītās saistības izpildījumu no galvinieka.

2012.gada 15.oktobrī tiesa apstiprināja saistību dzēšanas plānu, atbilstoši kuram galvenā parādniece veic daļēju saistību izpildi kreditoram AS „DNB banka”. Minētais saistību dzēšanas plāns liecina, ka [pers. B] divu gadu laikā samaksās kreditoram daļu parāda, tātad, saistības pilnīgs izpildījums no galvenās parādnieces praktiski nav sagaidāms.

Saskaņā ar Civillikuma 1703.panta 2.punktu galvenā parādnieka maksātnespējas gadījumā kreditoram ir tiesības vispirms prasīt parāda piedziņu no galvinieka, jo piedziņa no galvenā parādnieka nosacīta ar īpašu (maksātnespējas) procedūru, kur piedziņas darbības tiek atliktas uz nenoteiktu laiku un piedziņas rezultāti nevar tikt prognozēti.

[3.2] Apmierinot AS „DNB banka” prasību, var veidoties situācija, kurā vienu un to pašu maksājuma saistību pilda gan galvenā parādniece [pers. B], gan arī galvinieks [pers. A]. Taču arī šis apstāklis neliedz kreditoram realizēt prasījumu tiesības pret galvinieku, jo atkarībā no lietas apstākļiem tiesa spriedumā var norādīt nosacījumus, kādā [veidā] veicama nolēmuma izpilde.

[3.3] [Pers. B] neizpildīto kredītsaistību pamatparāds uz lietas izskatīšanas dienu – 2013.gada 1.jūliju – ir 5057,73 Ls. Prasītāja atbilstoši 2007.gada 24.maija kredīta līgumam par laika posmu no 2011.gada 15.augusta līdz 2011.gada 13.novembrim ir aprēķinājusi procentus 161,70 Ls un līgumsodu 52,44 Ls.

[3.4] Ievērojot izklāstīto un pamatojoties uz pušu noslēgtā galvojuma līguma ekspromisorisko būtību, parāds kopsummā 5271,87 Ls ir piedzenams no galvinieka.

[3.5] Ievērojot apstākļus, ka prasība celta vienīgi pret ekspromisorisko galvinieku, kurš saskaņā ar galvojuma līgumu ir atbildīgs par galvenās saistības izpildi tādā apmērā, kādā to neizpildīs galvenā parādniece, bet pašlaik maksātnespējas procesa ietvaros notiek šīs saistības daļēja izpilde, tiesa uzskata par nepieciešamu noteikt, ka sprieduma izpildē ir ieskaitāmas fiziskās personas [pers. B] maksātnespējas procesā atgūtās un AS

„DNB banka” samaksātās naudas summas. Tādā veidā būs iespējams nodrošināt galvenās parādnieces un galvinieka intereses nepieļaut no aizdevuma līguma izrietošās parāda summas divkāršu piedziņu.

[3.6] Tiesa nepiekrīt atbildētāja argumentam, ka līdz ar galvenās parādnieces saistības būtisku samazinājumu arī viņa kā galvinieka saistība ir jāsamazina.

Galvenās parādnieces maksātnespēja un viņas atbrīvošana no neizpildītajām saistībām neizbeidz galvojumu, jo atbilstoši Civillikuma 1692.pantam galvojuma mērķis ir atbildēt kreditoram par trešās personas parādu.

Galvinieka pienākums atbildēt kreditoram izriet no galvojuma līguma, proti, galvojot par parādnieka saistībām, galvinieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāktu finansiālās grūtībās. Līdz ar to galvinieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis maksātnespējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim. Turpretī galvinieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tikai tā iemesla dēļ, ka parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā ar galvojuma mērķi.

[4] Par apelācijas instances tiesas spriedumu atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot to atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas vai pirmās instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Maksātnespējas likums nepieļauj kreditoru prasījumu apmierināšanu ārpus maksātnespējas procesa. [Pers. B] maksātnespējas procesa ietvaros prasītāja pieteikusi kreditora prasījumu un administrators to atzinis, kā arī bankrota procedūras ietvaros tika pārdots [pers. B] nekustamais īpašums un atgūtie naudas līdzekļi novirzīti saistību dzēšanai. Atbilstoši saistību dzēšanas plānam [pers. B] par labu prasītājai veic ikmēneša maksājumus.

[4.2] Prasītājai atbilstoši Civilprocesa likuma 93.pantam jāpierāda prasības pamatotību un prasības priekšmeta apmēru, bet prasītāja prasa no galvinieka 5544,82 Ls, nenorādot pamatojumu. Prasītāja nav iesniegusi ziņas par to, kādas naudas summas ir saņemtas no galvenās parādnieces [pers. B] uz lietas izskatīšanas dienu, ir tikai iesniegtas ziņas par parāda aprēķinu. Tas arī nav iespējams, jo konkrētu parāda summu nav iespējams aprēķināt līdz nav noslēdzies galvenā parādnieka maksātnespējas process. Minētais sasaucas arī ar Daugavpils tiesas 2013.gada 27.februāra nolēmumā norādīto, ka prasītājas sniegtās ziņas nav pietiekamas un nav pilnībā pierādītas, kā arī prasītāja nav iesniegusi tiesā pierādījumus, kas tai ļautu prasīt parāda piedziņu no galvinieka, neiesaistot galveno parādnieku – ka būtu izbeigts fiziskās personas [pers. B] maksātnespējas process. Tādējādi prasītāja pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.pantu.

[4.3] [Pers. B] maksātnespējas process nav beidzies, viņai pasludināta saistību dzēšanas procedūra uz diviem gadiem, viņa šobrīd veic kreditoru prasījumu segšanu saistību dzēšanas plānā noteiktajā kārtībā un apmērā. Līdz ar to šobrīd prasītājai nav tiesiska pamata apgalvot, ka [pers. B] nepilda savas parādsaistības un vērsties pret galvinieku.

[4.4] Šajā situācijā banka pieprasa saistību dzēšanu no galvenās parādnieces, kura bankrota procedūras ietvaros savas saistības pilda, un tajā pašā laikā banka pieprasa saistību izpildi arī no galvinieka. Atbilstoši Civillikuma 1696.pantam galvinieka saistība vispār atbilst galvenā parādnieka saistībai un tādēļ nevar attiekties uz augstāku summu. Prasītāja, piekrītot [pers. B] saistību dzēšanas plānam, klusējot piekritusi parādsaistību

būtiskam samazinājumam. Līdz ar to, ja viņa divu gadu laikā samaksās 1226,98 Ls, bet parādsaistības par summu 4487,79 Ls tiek dzēstas, attiecīgi tiek ierobežots arī galvnieka saistību apmērs.

[4.5] Prasības apmierināšana neļaus [pers. B] atjaunot maksātspēju, jo atbildētājam ar parāda samaksu radīsies prasījuma tiesība pret galveno parādnieci, kas novedīs pie jauna maksātnespējas procesa. Tas ir pretrunā ar Maksātnespējas likumu un fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi.

[4.6] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 190.panta pirmo daļu, jo rezolutīvajā daļā norādījusi, ka tā vadījusies vienīgi no Civilprocesa likuma normām un nav norādījusi nevienu Civillikuma normu, kas būtu par pamatu atbildētājam nelabvēlīgajam spriedumam.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību prasītāja norādījusi, ka tiesas spriedums ir pamatots, tiesa nav pieļāvusi ne procesuālo, ne materiālo tiesību normu pārkāpumus.

Motīvu daļa

[6] Izskatījis lietu, Civillietu departaments atzīst, ka tiesas spriedums ir atstājams negrozīts.

[7] Civillikuma tiesību normas, kas regulē galvojuma institūtu (1692.-1715.pants), paredz divu veidu galvojumus: 1) neeksponsoriskais galvojums (kad kreditoram ar prasību vispirms ir jāvēršas pie galvenā parādnieka un tikai pēc tam pie galvnieka);

2) eksponsoriskais galvojums (kad galvnieks uzņemies saistību kā pats parādnieks, šajā gadījumā galvnieks atsakās no Civillikuma 1702.panta pirmajā daļā paredzētajām tiesībām prasīt, lai kreditors vispirms vēršas ar prasību pie galvenā parādnieka).

Ievērojot eksponsoriskā galvojuma būtību, kreditoram nav pienākuma vērst savu prasību pret galveno parādnieku un viņš, iestājoties saistību izpildes termiņam, ir tiesīgs uzreiz vērsties pie galvnieka, nemaz nevēršoties pret galveno parādnieku. Līdz ar to loģiski izriet secinājums, ka apstākļi, vai kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka un kādas darbības šajā sakarā ir veiktas, lai panāktu saistības izpildījumu, neietekmē eksponsoriskā galvnieka saistības (*sk. Senāta 2011.gada 27.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-86/2011 16.punktu un Civillietu departamenta 2016.gada 19.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-44/2016 7.punktu*).

Ņemot vērā, ka atbildētājs [pers. A] 2008.gada 12.martā noslēgtajā galvojuma līgumā uzņemies no galvenā līguma izrietošās maksājuma saistības kā pats parādnieks un atteicies no tiesībām prasīt, lai banka ar piedziņu vispirms vēršas pie parādnieka, prasītājai bija tiesības celt prasību pret atbildētāju.

[8] Senāta 2011.gada 27.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-86/2011 12.2.2.punktā norādīts:

„Kā norādīts Civillikuma 1692.pantā, galvojuma mērķis ir atbildēt kreditoram par trešās personas parādu. Galvnieka pienākums atbildēt kreditoram izriet nepastarpināti no galvojuma līguma – galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāktu finansiālās grūtībās. Līdz ar to loģiski izriet secinājums, ka galvnieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis maksātnespējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim. Turpretī galvnieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tikai tā iemesla dēļ, ka

parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā ar galvojuma mērķi.

Minētais, Senāta ieskatā, ir pamats tam, lai galvojuma mērķim piešķirtu prioritāti pār galvojuma aksesoritāti (papildu saistības raksturu) [..]”

Civillietu departaments atzīst, ka minētās atziņas attiecināmas gan uz gadījumiem, kad galvenais parādnieks ir juridiskā persona, gan uz gadījumiem, kad galvenais parādnieks ir fiziskā persona.

Tātad galvniekam jāatbild kreditoram par galvenā parādnieka (juridiskās vai fiziskās personas) neizpildītajām saistībām arī tad, ja pēdējais nonācis finansiālās grūtībās.

Līdz ar to arī gadījumā, ja ar tiesas lēmumu tiek izbeigta galvenā parādnieka, kas ir fiziskā persona, saistību dzēšanas procedūra un maksātnespējas process, dzēšot šīs personas saistību dzēšanas plānā norādītās neizpildītās saistības, galvojums netiek izbeigts (*sal. Civillietu departamenta tiesnešu kolēģijas 2015.gada 30.oktobra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-1443/2015*). Tādējādi izskatāmajā gadījumā nav piemērojams Civillikuma 1710. (*Galvojums izbeidzas ar katru darbību, kas dzēš galveno saistību, atsvabinot no tās parādnieku*) un 1712.pants (*Galvojums izbeidzas ar ikvienu notikumu, kas atsvabina galveno parādnieku*).

Arī juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka galvnieka atbildība saglabājas, pat ja galvenajam parādniekam maksātnespējas procesā tiek dzēstas neizpildītās saistības (*sk. Jankeviča I. Galvnieka atbildība, ja galvenajam parādniekam maksātnespējas procesā dzēstas saistības. Jurista Vārds, 2016.gada 12.janvāris, Nr. 2; Fogels N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā – vai pamats galvojuma izbeigšanai. Jurista Vārds, 2014.gada 15.aprīlis, Nr. 15*). Galvenā parādnieka atbrīvošanu no saistībām (saistību dzēšanu) sakarā ar saistību dzēšanas plāna izpildi maksātnespējas procesa ietvaros nevar uzskatīt ne par „darbību”, ne par „notikumu”, ar kuru galvnieks tiktu atbrīvots no galvojuma saistībām Civillikuma 1710. un 1712.panta izpratnē. Minētā galvenā parādnieka atbrīvošana no saistībām nav pamats galvnieka atbrīvošanai no galvojuma saistībām (*sk. Fogels N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā – vai pamats galvojuma izbeigšanai. Jurista Vārds, 2014.gada 15.aprīlis, Nr.15*).

Ievērojot minēto, nepelna ievērtību kasācijas sūdzībā norādītais, ka galvnieka saistību apmērs samazināms par to summu, par kuru tiks dzēstas galvenās parādnieces neizpildītās saistības.

Tas apstākļi, ka konkrētajā gadījumā galvenajai parādniecei tiesa apstiprināja saistību dzēšanas plānu, atbilstoši kuram viņa veica daļēju saistību izpildi kreditoram AS „DNB banka”, un vēl nebija izbeigts galvenās parādnieces maksātnespējas process, neliedza prasītājai tiesības prasīt neizpildīto saistību izpildi no galvnieka – atbildētāja. Apelācijas instances tiesa pamatoti ar spriedumu noteikusi sprieduma izpildē ieskaitīt fiziskās personas [pers. B] maksātnespējas procesā atgūtās un AS „DNB banka” samaksātās naudas summas.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka prasītāja prasa no galvnieka 5544,82 Ls, nenorādot pamatojumu, un ka prasītāja nav iesniegusi ziņas par to, kādas naudas summas ir saņemtas no galvenās parādnieces [pers. B] uz lietas izskatīšanas dienu (ir tikai iesniegtas ziņas par parāda aprēķinu), tādējādi pārkāpjot Civilprocesa likuma 93.pantu.

Civillietu departaments atzīst, ka šie argumenti nevar būt par pamatu tiesas

sprieduma atcelšanai.

Lietas izskatīšanas gaitā atbildētājs nebija iebildis prasītājas sākotnēji prasītajam parāda 9908,08 Ls (neatmaksātā kredīta pamatsumma, līgumiskie procenti un līgumsods) aprēķinam. Apelācijas sūdzībai, kurā bija norādīts atlikušais parāds 5544,82 Ls, prasītāja bija pievienojusi pierādījumus par atgūtajām summām no galvenās parādnieces. Savukārt apelācijas instances tiesas sēdē 2013.gada 1.jūlijā prasītājas pārstāvis paskaidroja, ka 2013.gada 28.jūnijā no galvenās parādnieces tika saņemti vēl 272,95 Ls, līdz ar to prasības summa ir attiecīgi samazinājusies uz 5271,87 Ls.

Tiesa piedzina no atbildētāja prasītājas labā pamatparādu 5057,73 Ls, procentus 161,70 Ls un līgumsodu 52,44 Ls (kopā 5271,87 Ls) un noraidīja prasību daļā par pamatparāda 272,95 Ls piedziņu.

Kaut arī prasītājas pārstāvis tiesas sēdē nebija iesniedzis pierādījumus par pēdējā maksājuma 272,95 Ls saņemšanu no galvenās parādnieces, šie paskaidrojumi bija par labu atbildētājam, jo par šo summu tika samazināta prasības summa.

[10] Nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 190.panta pirmo daļu, rezolutīvajā daļā nenorādot nevienu Civillikuma normu, kas būtu par pamatu atbildētājam nelabvēlīgajam spriedumam.

Civilprocesa likuma 432.panta otrā daļa noteic, ka apelācijas instances tiesa spriedumu taisa šā likuma 189.—198.pantā noteiktajā kārtībā, ja šajā pantā nav noteikts citādi. Atbilstoši Civilprocesa likuma 193.panta piektajai daļai normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījusies, jānorāda sprieduma motīvu daļā, nevis rezolutīvajā daļā. Apelācijas instances tiesas sprieduma motīvu daļā ir norādītas Civillikuma normas, kuras tiesa ir piemērojusi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

nosprieda

Atstāt negrozītu Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 15.jūlija spriedumu, bet [pers. A] kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesību aktu un spriedumu saraksts

Civillikuma 1692.-1715.pants

1692.pants

1702.pants

1710.pants

1712.pants

Civilprocesa likuma 189.-198.pants

190.panta pirmā daļa

193.panta piektā daļa

432.panta otrā daļa

474.panta 1.punkts

Civillietu departamenta 2016.gada 19.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-44/2016
Civillietu departamenta tiesnešu kolēģijas 2015.gada 30.oktobra rīcības sēdes lēmums
lietā Nr. SKC-1443/2015
Senāta 2011.gada 27.aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-86/2011